

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบัน พลังงานไฟฟ้าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในภาคอุตสาหกรรม การเกษตร ธุรกิจ - บริการ และที่อยู่อาศัย อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าพลังงานไฟฟ้าเป็นปัจจัยที่หาที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในทุกวันนี้ การที่พลังงานไฟฟ้าจะสามารถสนับสนุนการพัฒนาทั้งกล่าวได้อย่างมีคุณภาพนั้น นั่นคือพลังงานไฟฟ้าจะต้องสามารถมีบริการให้ได้อย่างเพียงพอต่อความต้องการใช้ของประชาชนทุกขณะ มีความมั่นคง และมีความสม่ำเสมอในระบบ ซึ่งหมายถึงประสิทธิภาพของระบบไฟฟ้าที่จะต้องสามารถมีให้ผู้ใช้ใช้ได้ทุกวันตามที่ต้องการ และหากเกิดการขัดข้องขึ้นในระบบ ก็จะต้องสามารถดำเนินการแก้ไขได้ในเวลาอันรวดเร็ว และประการสุดท้ายคือ ราคาไฟฟ้าต้องพอสมควรตามเหตุผลกับต้นทุนการผลิต

ปริมาณความต้องการใช้กระแสไฟฟ้ามีลักษณะเพิ่มขึ้นมากทุกปี¹ เนื่องจากมีความเชื่อมโยงอยู่กับอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นตามแผนพัฒนาประเทศ ความเจริญเติบโตของระบบอุตสาหกรรมและธุรกิจซึ่งได้ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทำให้ความต้องการใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คือโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 20 ต่อปี² และผลของการพัฒนาทั้งกล่าวทำให้ความต้องการใช้พลังงานของประเทศทุกชนิดเพิ่มขึ้นถึง 6 เท่าตัวในช่วง 20 ปี

¹ สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (2525 - 2529), สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, หน้า 91.

² เล่มเดียวกัน, หน้า 91.

ที่ผ่านมา คือจากการใช้พลังงานทั้งหมดเทียบเท่าน้ำมันดิบเพียง 2,760 ล้านลิตร ในปี 2504 เพิ่มขึ้นเป็น 17,960 ล้านลิตร ในปี 2524 ส่วนใหญ่คือร้อยละ 75 เป็นพลังงานที่พึ่งการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงเป็นหลักซึ่งประเทศไทยจำเป็นต้องนำเข้ามาจากต่างประเทศเกือบทั้งหมดควมมูลคามหาศาล ¹

กลุ่มโอเปค ซึ่งเป็นผู้ผลิตและส่งออกผลิตภัณฑ์น้ำมันดิบประกาศขึ้นราคาน้ำมันครั้งใหญ่ในปี 2517 ทำให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อการใช้พลังงานในประเทศเป็นอย่างมาก เพราะรัฐบาลได้พยายามตรึงหรือชะลอการปรับราคาพลังงานในประเทศไว้มิให้เพิ่มขึ้นตามความเป็นจริงของราคาน้ำมันในตลาดโลกซึ่งได้เพิ่มขึ้นถึง 12 เท่าตัว ตั้งแต่ปี 2517 - 2523 เช่นเดียวกับราคาค่ากระแสไฟฟ้าซึ่งรัฐบาลได้ตรึงราคาไว้โดยได้จ่ายเงินอุดหนุนเพื่อให้การดำเนินการผลิตอยู่รอดต่อไปได้ ทั้งนี้เพราะระบบการผลิตไฟฟ้าร้อยละ 80 ของกำลังผลิตติดตั้งทั้งหมด ต้องใช้น้ำมันที่ต้อนนำเข้ามาจากต่างประเทศเป็นเชื้อเพลิง ²

เมื่อเกิดภาวะกระทบกระเทือนจากวิกฤตการณ์ด้านพลังงานน้ำมันกึ่งที่กล่าวมาแล้ว ทางรัฐบาลจึงมีเป้าหมายที่จะกระจายชนิดของพลังงานที่ใช้ในการผลิตไฟฟ้า เพื่อลดการพึ่งน้ำมันเชื้อเพลิงจากต่างประเทศลงให้น้อยที่สุด ³ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (2525 - 2529) ระบุเป้าหมายที่จะลดอัตราส่วนการพึ่งน้ำมันจากต่างประเทศจากร้อยละ 75 ของความตองการใช้พลังงานทั้งหมดทุกประเภทในปี 2523 ให้เหลือเพียงร้อยละ 46 ในปี 2529 และหันไปพัฒนาพลังงานทดแทนรูปอื่นซึ่งประกอบด้วย ⁴

- 1 เล่มเดียวกัน, หน้า 91.
- 2 เล่มเดียวกัน, หน้า 94.
- 3 เล่มเดียวกัน, หน้า 94.
- 4 เล่มเดียวกัน, หน้า 94.

1. ก๊าซธรรมชาติ จากวันละ 250 ล้านลูกบาศก์ฟุตในปี 2525 เพิ่มขึ้นเป็นวันละไม่ต่ำกว่า 525 ล้านลูกบาศก์ฟุตในปี 2529
2. เพิ่มกำลังผลิตไฟฟ้าจากพลังน้ำขึ้นประมาณ 2 เท่าตัว จาก 1,269 เมกกะวัตต์ในปี 2523 เป็นประมาณ 2,013 เมกกะวัตต์ในปี 2529
3. เพิ่มกำลังผลิตไฟฟ้าจากการใช้ถ่านลิกไนต์ จาก 210 เมกกะวัตต์ในปี 2523 เป็นประมาณ 885 เมกกะวัตต์ในปี 2529
4. เพิ่มการใช้พลังงานนอกแบบอื่น ๆ (พลังงานจากแอลกอฮอล์) ชยะไม้โตเร็ว พลังน้ำขนาดเล็ก หินน้ำมัน ก๊าซชีวภาพ ความร้อนใต้พิภพ แสงอาทิตย์ และลม) ให้เทียบเท่าน้ำมันดิบประมาณ 220 - 290 ล้านลิตรในปี 2529

สำหรับการใช้เชื้อเพลิงในรูปแบบต่าง ๆ ในการผลิตไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ในปัจจุบันนั้น ก๊าซธรรมชาติได้นำมาใช้ในการผลิตแล้วอย่างเต็มที่เท่าที่ผู้ผลิตก๊าซสามารถจัดส่งให้ได้และหากมีปริมาณก๊าซเพิ่มขึ้น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ก็มีโรงไฟฟ้าพร้อมอยู่แล้วที่จะใช้ ในด้านเชื้อเพลิงถ่านลิกไนต์ ซึ่งปัจจุบันมีเหมืองและโรงไฟฟ้าที่ใช้ลิกไนต์ในการผลิตอยู่ 2 แห่ง คือ ที่ลำปาง และกระบี่ ทั้งสองแห่งกำลังดำเนินการสำรวจขยายเหมืองและโรงไฟฟ้าเพิ่มเติมอยู่แล้วเช่นกัน ในส่วนพลังงานนอกแบบอื่น ๆ โดยเฉพาะพลังงานความร้อนใต้พิภพ หินน้ำมัน แสงอาทิตย์ และพลังงานลม นั้น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ กำลังร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำการศึกษา ทดลอง เพื่อเก็บข้อมูลอยู่แล้ว สำหรับในด้านการพัฒนาแหล่งผลิตไฟฟ้าพลังน้ำนั้น ขณะนี้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ กำลังเร่งดำเนินโครงการต่าง ๆ ในด้านการพัฒนาแหล่งผลิตในทุกภาคของประเทศเท่าที่จะมีสภาพแหล่งน้ำ และภูมิประเทศเอื้ออำนวยต่อการสร้างเขื่อน

การพัฒนาแหล่งผลิตไฟฟ้าพลังน้ำหรือ เขื่อนเป็นแหล่งผลิตรูปแบบหนึ่งที่สำคัญ เพราะระบบการผลิตไฟฟ้าจากพลังน้ำมีลักษณะเฉพาะซึ่งยอมรับกันว่าเป็นการ

ผลิตที่มีต้นทุนต่ำที่สุด¹ อีกทั้งยังมีประสิทธิภาพไม่ด้อยไปกว่าโรงไฟฟ้าประเภทอื่น นอกจากนี้พลังงานเป็นพลังงานที่ไม่มีวันหมดสิ้นเหมือนเช่นน้ำมัน หรือก๊าซธรรมชาติ หรือถ่านลิกไนต์ ประกอบกับการก่อสร้างเขื่อนทุกแห่งมีโซ่อำนวยประโยชน์เฉพาะเพียงในด้านการผลิตไฟฟ้าเท่านั้น แต่ยังให้ประโยชน์อเนกประการอื่น ๆ ที่สำคัญอีกเช่น ด้านการชลประทานแก่พื้นที่เพาะปลูกตอนใต้เขื่อน ด้านบรรเทาและป้องกันอุทกภัย ด้านการประมงน้ำจืดในอ่างเก็บน้ำของเขื่อน และการควบคุมน้ำเพื่อชลประทานน้ำเค็ม หรือน้ำเสียตามลำนน้ำล้นคลอง เป็นต้น

ในการดำเนินการตามแผนพัฒนาแหล่งน้ำทุกแห่งจะเริ่มตั้งแต่การเตรียมเบื้องต้น เช่น การศึกษาหาแหล่งเงินทุน การจัดเตรียมที่ดินสำหรับการอพยพ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมชลประทาน กรมทรัพยากรธรรมชาติและกรมป่าไม้ กรมประมง กระทรวงมหาดไทย ฯลฯ จากนั้นจึงศึกษาชั้นหาความเหมาะสมของโครงการ (Feasibility Report) นอกจากนั้นยังมีรายงานทางด้านนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม รายงานต่าง ๆ เหล่านี้จะนำเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ เพื่อพิจารณาและเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่ออนุมัติให้ดำเนินการก่อสร้างโครงการต่อไป รายงานการศึกษาโครงการต่าง ๆ เหล่านี้จะจัดส่งไปยังหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมป่าไม้ กรมทรัพยากรธรรมชาติ สำนักงานสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี และกระทรวงมหาดไทยที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น การแสวงหาแหล่งน้ำที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาขึ้นเป็นแหล่งผลิตไฟฟ้าพลังน้ำจึงเป็นหน้าที่ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ไม่ว่าจะแหล่งน้ำขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ก็ตาม ที่จังหวัดกาญจนบุรีมีสภาพแหล่งน้ำและภูมิประเทศที่มีความเหมาะสม

¹ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ, ข้อเท็จจริงโครงการเขื่อนน้ำโจน, (กรุงเทพมหานคร : กองการพิมพ์ กฟผ., 2525) หน้า 2.

สมอย่างยิ่งต่อการพัฒนาขึ้นเพื่อประโยชน์นานาประการ ทั้งนี้เนื่องจากกาญจนบุรีมี
แม่น้ำสายสำคัญ 2 สายคือ แม่น้ำแควใหญ่ และแม่น้ำแควน้อย ซึ่งไหลมารวมกันเป็น
แม่น้ำแม่กลองไหลออกสู่อ่าวไทย ที่จังหวัดสมุทรสงคราม ด้วยสภาพที่มีความเหมาะสม
สมดังกล่าว รัฐบาลจึงได้วางแผนพัฒนาลุ่มน้ำแม่กลองขึ้นซึ่งประกอบด้วยการพัฒนาลุ่ม
น้ำแควใหญ่ และการพัฒนาลุ่มน้ำแควน้อย อันเป็นโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องประโยชน์
ซึ่งประกอบด้วย ¹

แผนพัฒนาลุ่มน้ำแควใหญ่

1. เขื่อนศรีนครินทร์ (ดำเนินการแล้ว)
2. เขื่อนท่าทุ่งนา (ดำเนินการแล้ว)
3. โครงการแควใหญ่ตอนบน หรือเขื่อนน้ำโจน

แผนพัฒนาลุ่มน้ำแควน้อย

1. โครงการก่อสร้างเขื่อนเขาแหลม (กำลังดำเนินการ)

การพัฒนาลุ่มน้ำแม่กลองนี้ กรมชลประทานได้ก่อสร้างเขื่อนเพื่อการ
ชลประทานขึ้นที่อำเภอท่าวัง จังหวัดกาญจนบุรี คือเขื่อนวชิราลงกรณ ซึ่งทำหน้าที่
ผันน้ำไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ ของภาคตะวันตก ส่วนการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ได้ดำเนินการก่อสร้าง
เขื่อนเก็บกักน้ำบนแม่น้ำแควใหญ่และแควน้อย เพื่อควบคุมน้ำให้อัตราการไหล
คงที่ตลอดปี และปล่อยลงมาเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าและใช้ในการชลประทาน ตาม
โครงการเขื่อนวชิราลงกรณ

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ได้ดำเนินการก่อสร้างเขื่อนศรีนครินทร์บนแม่น้ำ -
แควใหญ่และเขื่อนท่าทุ่งนาลุ่มน้ำเดียวกัน ซึ่งอยู่ใต้เขื่อนศรีนครินทร์ลงมาประมาณ
25 กิโลเมตร เขื่อนทั้งสองได้ทำหน้าที่อย่างเต็มที่มีโดยตลอด ยกเว้นในปี 2521-

¹ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ, ข้อเท็จจริงโครงการเขื่อน
น้ำโจน, (กรุงเทพมหานคร : กองการพิมพ์ กพช., 2525) หน้า 4.

2523 ซึ่งเกิดฝนแล้งติดต่อกันถึง 3 ปี อันเป็นอุปสรรคต่อการผลิตไฟฟ้า แต่เชื่อก็น่าจะปล่อยน้ำเพื่อการเกษตรอย่างสม่ำเสมอ และมากกว่าปริมาณน้ำที่มีตามธรรมชาติเสียอีก¹

ขณะนี้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ กำลังก่อสร้างเขื่อนเขาแหลมบนแม่น้ำแควน้อย และวางแผนจะสร้างเขื่อนน้ำโจนบนแม่น้ำแควใหญ่ตอนบนในอนาคตอันใกล้อีกด้วย ซึ่งตามโครงการทั้งหมดของการพัฒนาลุ่มน้ำแม่กลองนี้จะทำให้เกิดประโยชน์แกภูมิภาคนี้ทั้งนี้²

1. เพิ่มเนื้อที่การชลประทานเพื่อการเกษตรในจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี สมุทรสงคราม ได้ถึง 3.3 ล้านไร่
2. ควบคุมน้ำในแม่น้ำแม่กลองให้มีปริมาณคงที่ตลอดทั้งปี
3. บรรเทาอุทกภัยที่เคยเกิดขึ้นอย่างฉับพลันลงได้
4. มีน้ำไว้ใช้เพื่อการอุตสาหกรรมได้ตลอดทั้งปี
5. เพิ่มการผลิตไฟฟ้าเพื่อขยายไฟฟ้าไปสู่ประชาชนได้ปีละ 3,157 ล้านกิโลวัตต์-ชั่วโมง สามารถประหยัดน้ำมันเตาได้ปีละ 820 ล้านลิตร คิดเป็นเงินประมาณ 3,660 ล้านบาท
6. เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจแก่คนทั่วไป

อย่างไรก็ตามการพัฒนาลุ่มน้ำแม่กลองแม้จะเกิดประโยชน์ดังกล่าวก็ตาม แต่ก็หาได้ประสบความสำเร็จในการก่อสร้างแต่อย่างใดไม่ เพราะมีการคัดค้านวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางมากกว่าเหตุผลที่ถูกต้องจนเป็นความขัดแย้งในแนว

¹ กองประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ, "การพัฒนาแหล่งน้ำ", ข่าวสาร กฟผ., ฉบับที่ 12 ปีที่ 12 ธันวาคม 2525, หน้า 16.

² เล่มเดียวกัน, หน้า 16.

ความคิดอย่างมาก นับแต่โครงการเขื่อนศรีนครินทร์ เป็นต้นมาซึ่งมีการคัดค้าน
อย่างมากจากนักอนุรักษ์และนักนิเวศวิทยา และขณะนี้ก็มีการคัดค้านการก่อสร้าง
เขื่อนน้ำโจนขึ้นอีก

ประเด็นของความขัดแย้งต่อการพัฒนาแหล่งผลิตไฟฟ้าพลังน้ำของ
จังหวัดกาญจนบุรีนี้ เกิดขึ้นที่กรณีความเสียหายของสวนมะพร้าวของชาวจังหวัด
สมุทรสงคราม ซึ่งอาศัยน้ำจากแม่น้ำแม่กลองอันมีที่มาจากลำน้ำแควใหญ่และแควน้อย
ความเสียหายในลักษณะต้นมะพร้าวยืนตายซากเกิดจากสภาพดินและน้ำบริเวณนั้น มี
ความเค็มสูงอันเนื่องมาจากฝนแล้งติดต่อกันมา 2 - 3 ปี (2516 - 2517)¹
อีกสาเหตุหนึ่งคือ พบว่าชาวบ้านบริเวณนั้นได้เปลี่ยนอาชีพมาทำนาทุ่งกันมาก จึงมี
การสูบน้ำทะเลเข้ามามาก จุดของความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อล้อมวลชนโดยเฉพาะหนึ่ง
สื่อพิมพ์ได้เริ่มลงข่าวตั้งกล่าวตั้งแต่วานนี้เดือนกันยายน 2523 โดยกล่าวถึงสาเหตุ
ของกรณีว่าเกิดจากเขื่อนศรีนครินทร์ (เขื่อนเจ้าเพชร) ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ
เก็บกักน้ำไว้ไม่ปล่อยลงมาไล่น้ำเค็ม ซึ่งข้อเท็จจริงนั้นการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ปล่อยน้ำ
ลงมาได้ในปริมาณที่มากกว่าปริมาณน้ำท่าปกติเมื่อไม่มีเขื่อนเสียอีก แต่สาเหตุที่ไม่อาจ
หยุดยั้งปัญหาได้เป็นเพราะภาวะที่ฝนแล้งติดต่อกันมา 2 - 3 ปีนั้น ทำให้สภาพความ
เค็มของดินทวีคูณมากขึ้นจนเป็นอันตรายแล้ว ประกอบกับตามรายงานของแม่น้ำแม่ -
กลองนับจากเขื่อนวชิราลงกรณของกรมชลประทานลงมา มีการไต่หน้าเป็นจำนวนมาก
ทั้งเรือสวนไร่นา โรงงานอุตสาหกรรมน้ำตาล เป็นต้น ซึ่งการจัดสรรใช้ช่วงนี้
เป็นความรับผิดชอบของกรมชลประทาน

ทางคานลำน้ำแควน้อยซึ่งกำลังก่อสร้าง เขื่อนเขาแหลม ในระยะปี 2523
เป็นช่วงที่คณะกรรมการประสานงานอพยพราษฎรออกจากบริเวณที่จะเป็นเขื่อนและอ่าง
เก็บน้ำ ได้เสนอหลักเกณฑ์ในการจัดสรรที่อยู่อาศัยและที่ทำกินให้ใหม่ รวมทั้งการ

¹ กองนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม, การสำรวจนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม
หลังก่อสร้างโครงการเขื่อนศรีนครินทร์ เรื่องปัญหาน้ำเค็มบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง ,
(กรุงเทพมหานคร : กองการพิมพ์ กฟผ., 2523), หน้า 2.

จ่ายเงินค่าทดแทนต่าง ๆ ซึ่งในระยะแรกได้เกิดความขัดแย้งขึ้นกับราษฎรอันเนื่องมาจากความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน หลังจากคณะกรรมการประสานงานได้ประชุมชี้แจงร่วมกับราษฎรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไปแล้ว ราษฎรก็เข้าใจและยุติความขัดแย้งลง

งานพัฒนาลุ่มน้ำแม่กลองดำเนินไปตามแผนงาน จนมาถึงเมื่อการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ได้เสนอรายงานความเหมาะสมโครงการเขื่อนน้ำโจนต่อสภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พิจารณาอันเป็นระยะเวลาที่อีกโครงการหนึ่งคือ โครงการก่อสร้างเขื่อนเขาแหลมบนแม่น้ำแควน้อยได้เริ่มงานก่อสร้างขึ้น (2524) ช่วงระยะที่ไม่ยาวนานนักที่เกิดความขัดแย้งจากกรณีเขื่อนศรีนครินทร์ (2523) ยังคงติดพันและสืบเนื่องมาสู่การคัดค้านโครงการเขื่อนน้ำโจน และโครงการก่อสร้างเขื่อนเขาแหลมอีก จากความคิดเห็นของนักวิชาการฝ่ายอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นักศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ สื่อมวลชน ซึ่งสรุปข้อคัดค้านในประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้ ¹

1. เขื่อนศรีนครินทร์เป็นตัวการทำให้เกิดความเสียหายในลุ่มน้ำแม่กลองตอนใต้เนื่องจาก น้ำเค็มหนุนจนเกิดสภาพะดินเค็ม เพราะเขื่อนศรีนครินทร์ได้เก็บกักน้ำในแม่น้ำแควใหญ่ไว้ทั้งหมด ซึ่งข้อเท็จจริงคือ เนื่องจากเกิดภาวะฝนแล้งติดต่อกันมา 3 - 4 ปี ทำให้สภาพน้ำในแม่น้ำมีปริมาณน้ำน้อยอยู่แล้ว อีกทั้งโรงงานอุตสาหกรรมตามสองฝั่งแม่น้ำแม่กลองได้ชักน้ำไปเป็นจำนวนมากจึงไม่มีน้ำเพียงพอที่จะไปขับไล่น้ำเค็ม ซึ่งเขื่อนศรีนครินทร์ได้ปล่อยน้ำออกมาเป็นปริมาณมากกว่าปริมาณน้ำปกติที่ไม่มีเขื่อนเสียอีก ²

2. เขื่อนศรีนครินทร์สร้างอยู่บนแนวหินผุ ไม่สามารถเก็บน้ำได้ซึ่งต้อง

¹ ฝ่ายประชาชนเเทศ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ, ข้อเท็จจริงโครงการเขื่อนน้ำโจน (กรุงเทพมหานคร . กองการพิมพ์ กพด., 2525) หน้า 4.

² เล่มเดียวกัน, หน้า 7.

แก้ไขโดยการอัปเดตน้ำปูนใหม่ สูญเงินไปถึง 100 ล้านบาท ซึ่งข้อเท็จจริงไม่เคยปรากฏกรณีดังกล่าวแก้อย่างใด¹

3. เชื้อนทำทุ่งนาถูกสร้างขึ้นเพราะเชื้อนศรีนครินทร์ไม่บรรลุเป้าหมาย อันแสดงถึงความล้มเหลวจากการสร้างเชื้อนศรีนครินทร์ ซึ่งข้อเท็จจริงเชื้อนทำทุ่งนา เป็นเชื้อนเสริมกำลังผลิตให้เชื้อนศรีนครินทร์ให้สามารถผลิตไฟฟ้าได้มากกว่าเดิม และใช้ประโยชน์จากน้ำให้คุ้มค่า และเป็นโครงการหนึ่งที่ได้บรรลุไว้ตามแผนพัฒนาอยู่แล้ว²

4. การก่อสร้างเชื้อนเขาแหลมที่กำลังดำเนินการอยู่นั้น ทำให้ต้องปิดกั้นเส้นทางแม่น้ำแควน้อยเพื่อการก่อสร้าง ทำให้ปริมาณน้ำที่จะไหลมาสู่มแม่น้ำแมกลองมีไม่เพียงพอ ซึ่งข้อเท็จจริงคือ ขณะทำการก่อสร้างนั้น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ จะทำการเปลี่ยนเส้นทางแม่น้ำให้ออมนบริเวณก่อสร้างออกไป มิได้ปิดแม่น้ำแควอย่างใด ดังนั้นแม่น้ำแควน้อยจึงมีน้ำไหลอยู่ตามธรรมชาติ³

5. กรณีโครงการเขื่อนน้ำโจน หากก่อสร้างจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ป่าไม้ ซึ่งมีมูลค่าถึง 640 ล้านบาท ซึ่งข้อเท็จจริงคือ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้จะเป็นผู้รับผิดชอบในการทำไม้ มิได้เป็นการทำลายแต่อย่างใด ซึ่งตามสภาพจะมีผลผลิตจากไม้เพียงปีละ 16 ล้านบาทเท่านั้น แต่หากก่อสร้างเขื่อนจะสามารถให้ประโยชน์จากการผลิตไฟฟ้าได้ถึงปีละ 1,680 ล้านบาท⁴

6. โครงการเขื่อนน้ำโจนจะกระทบกระเทือนต่อที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าจะ

1 เล่มเดียวกัน, หน้า 11.

2 เล่มเดียวกัน, หน้า 11.

3 เล่มเดียวกัน, หน้า 7.

4 เล่มเดียวกัน, หน้า 15.

5 เล่มเดียวกัน, หน้า 15.

ทำให้สัตว์ป่าสูญพันธุ์เป็นจำนวนมาก ซึ่งข้อเท็จจริงคือ บริเวณที่จะเป็นอ่างเก็บน้ำนั้นจะกระทบกระเทือนเนื้อที่ป่าเพียง 2.6 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น โดยธรรมชาติสัตว์ป่าย่อมอพยพไปอยู่ที่อื่นได้อีกมาก ส่วนสัตว์ป่าที่ติดเกาะแก่งอยู่ก็สามารถอพยพออกมาได้¹

7. การไปสำรวจบริเวณที่ตั้งโครงการเขื่อนน้ำโจนนั้น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ไคละเมิดักถนนเข้าไป อันเป็นการบุกกรุกทำลายป่าอย่างมากโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นระยะทาง 130 กิโลเมตร ซึ่งข้อเท็จจริงคือได้มีการประชุมหารือกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แล้ว ซึ่งทางกระทรวงเกษตรฯ ไม่ขัดข้องอย่างใด และเส้นทางดังกล่าวก็เป็นถนนอยู่เดิมแล้ว การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ เพียงปรับปรุงสภาพเท่านั้น²

8. บริเวณที่จะสร้างเขื่อนน้ำโจนก็เป็นแนวหินผาเหมือนเขื่อนศรีนครินทร์ อีกทั้งอาจเกิดอันตรายจากแผ่นดินไหวซึ่งเขื่อนอาจจะพังได้ ข้อเท็จจริงคือ ผลจากการศึกษาสภาพธรณีวิทยาได้ทำอย่างรอบคอบ ผ่านการตรวจสอบโดยคณะกรรมการที่ปรึกษานานาชาติ จนแน่ใจแล้วว่าสามารถก่อสร้างได้โดยไม่มีอันตรายแต่อย่างใด³

9. การสร้างเขื่อนน้ำโจนจะทำให้เกิดน้ำท่วมแหล่งดินแร่ และหลักฐานทางโบราณคดีที่มีอยู่ในบริเวณที่จะเป็นอ่างเก็บน้ำ ข้อเท็จจริงคือ หากมีแหล่งแร่แล้วทางกรมทรัพยากรธรณีจะรับผิดชอบในการนำเอาแร่ออกมาก่อนที่จะท่วมได้ เช่นเดียวกับทางกรมศิลปากรซึ่งจะไคขุคค้นโบราณวัตถุออกก่อน⁴

¹ เล่มเดียวกัน, หน้า 15.

² เล่มเดียวกัน, หน้า 17.

³ เล่มเดียวกัน, หน้า 11.

⁴ เล่มเดียวกัน, หน้า 20

10. การสร้างเขื่อนน้ำโจนจะทำให้คนน้ำดำชามและพื้นที่รองรับน้ำฝน
หมดไป อันทำให้สภาพล่าน้ำเสียหาย ข้อเท็จจริงคือ พื้นที่อ่างเก็บน้ำมีเพียงร้อยละ
2.8 เท่านั้น ไม่มีผลกับคนน้ำแต่อย่างใด ¹

11. การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ สร้างเขื่อนที่จังหวัดกาญจนบุรีมามากแล้ว
ควรหันไปสร้างโรงไฟฟ้าที่ไซกาชธรรมชาติและถ่านลิกไนต์แทนเพราะเป็นสิ่งที่เรามีอยู่
เองภายในประเทศ ข้อเท็จจริงคือ โรงไฟฟ้าที่ไซกาชธรรมชาติและถ่านลิกไนต์ก็มีอยู่
แล้ว และกำลังขยายงานก่อสร้างอยู่เช่นกัน ²

12. เขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ส่วนใหญ่ที่สร้างมาผลิต
ไฟฟ้าได้เพียงร้อยละ 20 ของเป้าหมาย แต่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ก็ยังจะสร้างต่อไปอีก
ข้อเท็จจริงคือ เขื่อนทุกแห่งสามารถผลิตไฟฟ้าได้ตามเป้าหมายมาตลอด และปัจจุบันก็
เป็นแหล่งผลิตเสริมที่สำคัญอย่างยิ่ง ³

ทั้งหมดที่กล่าวมาคือ ประเด็นสำคัญที่ได้มีการโจมตีต่อการพัฒนาแหล่งน้ำ
เพื่อการผลิตไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ซึ่งประเด็นการคัดค้านได้แผ่ขยายไปสู่
ประชาชนอย่างกว้างขวางโดยสื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ อันเริ่มมาจาก
นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ธรรมชาติ อีกทั้งยังมีกลุ่มนักศึกษาไปพบปะชาว
บ้านที่จังหวัดสมุทรสงคราม และระบุว่าสาเหตุของความเสียหายที่เกิดกับชาวบ้านเกิด
จากเขื่อนของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นกับชาวบ้านที่สมุทรสงคราม
อีกซึ่งมีความรุนแรงถึงขนาดมีการประท้วงเนื่องจากเข้าใจว่าเสียประโยชน์จากสาเหตุ
ของเขื่อน ² ความขัดแย้งรุนแรงขึ้นเมื่อใกล้จะมีการพิจารณาโครงการจากรัฐบาล

¹ เล่มเดียวกัน, หน้า 20.

² เล่มเดียวกัน, หน้า 12.

³ เล่มเดียวกัน, หน้า 20.

⁴ กองประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ, "น.ศ. ตั้งศาลบวงสรวง
พระนเรศวรที่เขื่อนศรีนครินทร์" ข่าวสัปดาห์ ฉบับพิเศษ 4 ตุลาคม 2525 หน้า 1-4.

โดยมีกลุ่มนักศึกษาร่วมประท้วงบริเวณหน้าทำเนียบรัฐบาล จนทำให้รัฐบาลต้องเลื่อนการพิจารณาออกไปอีก 90 วัน โดยให้เหตุผลว่าของทบทวนรายละเอียดใหม่ และโต้แย้งทั้งคณะกรรมการพิจารณาเรื่องนี้ด้วย¹ ระเบียบนี้ทั้งหนังสือพิมพ์และกลุ่มผู้คัดค้านได้เป็นตัวสร้างความขัดแย้งที่ทวีขึ้นมาก จากการเสนอข่าวสารที่บ่อยครั้งและโจมตีงานพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ นักวิชาการได้ให้ความคิดเห็นโต้แย้งและชี้ประเด็นผลเสียของเขื่อนต่าง ๆ ที่สร้างในจังหวัดกาญจนบุรี มีการสัมมนาและอภิปรายคัดค้านตามสถาบันต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และที่จังหวัดกาญจนบุรีหลายครั้ง อีกทั้งยังมีการชุมนุมของนักศึกษาอีกหลายครั้งที่จังหวัดกาญจนบุรี รวมทั้งที่เขื่อนศรีนครินทร์ซึ่งมีการบวงสรวงวิญญูภาพพระนเรศวร² และการบวงสรวงประท้วงควย ทางคานภายในกรุงเทพฯ ตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีการจัดทำเอกสาร โปสเตอร์ แผ่นปลิวซึ่งมีข้อความแสดงถึงการคัดค้านอย่างมากมายแจกจ่ายไปทั่วกรุงเทพฯ จนกระทั่งใกล้ครบกำหนดการเลื่อนการพิจารณาในครั้งแรก ก็ได้มีการโหมการคัดค้านและเสนอข้อมูลให้คณะกรรมการพิจารณาอีก ทำให้คณะกรรมการพิจารณาต้องเลื่อนการพิจารณาออกไปอีก 1 เดือน เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2526³ จากนั้นเมื่อใดครบวาระอีกครั้งหนึ่งคือวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2526 คณะกรรมการก็ยังไม่อาจสรุปข้อมูลได้ จึงต้องเลื่อนไปอีก 1 สัปดาห์ และเลื่อนกำหนดอีกครั้งหนึ่งเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2526 โดยเลื่อนไปอีก 2 สัปดาห์ จนกระทั่งได้มีการยุบสภาและให้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรขึ้นใหม่ คณะรัฐมนตรีในชุดรักษาการจึงไม่มีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องระบับนโยบายใด จึงไม่มีการพิจารณาโครงการเขื่อนน้ำโจนมาจนขณะนี้ ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาก็ยังมีความขัดแย้งต่อโครงการเขื่อนน้ำโจน และเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ

¹ กองประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ, "กก.ศึกษามีญูหน้าโจน ควานก่อสร้าง", ข่าวสัปดาห์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 1176 มกราคม 2526 หน้า 7.

² กองประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ, "สรุปเหตุการณ์การคัดค้าน เขื่อนน้ำโจน", ข่าวสัปดาห์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 1167 ตุลาคม 2525 หน้า 1,8.

³ กองประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ, "คณะกก.พิจารณาน้ำโจน ยึกเวลาตัดสินใจไปอีก 1 เดือน", ข่าวสัปดาห์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 117 มกราคม 2526 หน้า 1,8.

ที่สร้างขึ้นในจังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉพาะเมื่อเกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหวขึ้นอันเป็น
ผลให้ฝ่ายคักคานันต์มาเป็นมูลเหตุในการคักคานการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำของการไฟฟ้า
ฝ่ายผลิตฯ อีกกรณีหนึ่ง เกิดเป็นความขัดแย้งขึ้นอย่างกว้างขวาง

การเกิดความขัดแย้งดังกล่าวมีผลกระทบต่อเป้าหมายการดำเนินงานของ
การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ซึ่งย่อมเป็นผลกระทบกระเทือนต่อการพัฒนาไฟฟ้าของประเทศใน
อนาคตด้วย จึงจำเป็นที่จะต้องชี้แจงข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าวเพื่อแก้ไขความขัด -
แย้งที่เกิดขึ้นลงโดยทันที โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ
คือ กองประชาสัมพันธ์ ในการดำเนินงานในกรณีดังกล่าว ได้มีการใช้สื่อทุกรูปแบบ
เพื่อแก้ไขความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจโดยมีผู้รับกลุ่มเป้าหมาย คือประชาชน
ทั่วไป ประชาชนในบริเวณโครงการและผู้ได้รับผลกระทบตามลำน้ำแม่กลอง นักวิชา
การผู้แสดงความเห็นต่อกรณีดังกล่าว รวมทั้งฝ่ายคักคานทั้งกลุ่มนักอนุรักษ์ธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อมและนักศึกษายุวมัคคาน

สื่อวิทยุกระจายเสียงนับเป็นช่องทางการสื่อสารทางหนึ่งที่สามารถสื่อสาร
สารได้กว้างไกล รวดเร็ว และเข้าถึงประชาชนได้มากกว่าสื่อประเภทอื่น ในทางแก้
ไขความขัดแย้งกรณีการพัฒนาแหล่งผลิตไฟฟ้าพลังน้ำในจังหวัดกาญจนบุรีนี้ กองประชาสัมพันธ์
ได้ใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงเป็นช่องทางหนึ่งในการดำเนินงานด้วย ทั้งนี้
กองประชาสัมพันธ์การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ มีรายการวิทยุ ซึ่งมีชื่อว่า รายการไฟฟ้า
ปริทรรศน์ ออกอากาศทุกสัปดาห์อยู่ทั่วประเทศจำนวน 34 สถานี คือ ภาคเหนือ
8 สถานี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 10 สถานี ภาคกลาง 4 สถานี และภาคใต้
12 สถานี นอกจากนี้ยังใช้ช่องทางวิทยุกระจายเสียงโดยผ่านทางรายการข่าว และ
สารคดีของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ซึ่งถ่ายทอดไป
ยังสถานีวิทยุทุกสถานีทั่วประเทศอีกด้วย ทั้ง 2 ช่องทางของการใช้สื่อวิทยุที่กล่าว
มาได้ถูกใช้ในการแก้ความขัดแย้งต่อกรณีดังกล่าวอย่างจริงจัง และสม่ำเสมอ (เฉพาะ
สื่อวิทยุกระจายเสียง)

การเสนอข่าวสารข้อเท็จจริงทางวิทยุกระจายเสียงจะเป็นการให้ความรู้
ในเรื่องข้อเท็จจริงของงานพัฒนาแหล่งไฟฟ้าพลังน้ำในจังหวัดกาญจนบุรีที่แท้จริงแก่

ประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการแก้ไขความขัดแย้งเพื่อนำไปสู่การ
ประนีประนอมในความขัดแย้ง ซึ่งหากคงปล่อยให้ความขัดแย้งรุนแรงและยืดเยื้อต่อ
ไปแล้วย่อมเป็นผลกระทบกระเทือนต่อการพัฒนาไฟฟ้าของประเทศอันเป็นผลกระทบ
กระเทือนต่อส่วนรวมในอนาคต

การศึกษาถึงการแก้ไขความขัดแย้งกรณีการพัฒนาแหล่งผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ
ในจังหวัดกาญจนบุรีนี้ จะทำให้ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการแก้ไข
ความขัดแย้ง อีกทั้งยังจะได้ทราบถึงลักษณะและวิธีการในการแก้ไขความขัดแย้งอัน
จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการใช้สื่อวิทยุเพื่อการ
แก้ไขความขัดแย้งในกรณีอื่น ๆ ต่อไปด้วย ซึ่งในส่วนของ การวางแผนการใช้สื่อวิทยุ
เพื่อการป้องกันและแก้ไขความขัดแย้งนี้เป็นวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งของการศึก
ษาวิจัยนี้ด้วย นอกจากนี้เรื่องความขัดแย้งที่เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ
ในจังหวัดกาญจนบุรีนี้เป็นเรื่องที่มีผู้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก และยังมีผู้เฝ้า
การศึกษามาก่อน

เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งในการเลือกทำการเลือกทำการศึกษาวิจัย
ในหัวเรื่องนี้คือ ในการปฏิบัติงานประจำของข้าพเจ้านั้น ข้าพเจ้าได้รับมอบหมายให้
รับผิดชอบและเป็นผู้ควบคุมงานด้านการใช้สื่อวิทยุเพื่อการสร้างความเข้าใจอันดี และ
เพื่อการเผยแพร่กิจการของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ต่อประชาชนทั่วไป ซึ่งข้าพเจ้าได้
ปฏิบัติหน้าที่นี้มาเป็นระยะเวลา 4 ปีเต็มแล้ว จึงทราบถึงความเป็นมาและปัญหา
ต่าง ๆ ในด้านนี้เป็นอย่างถี่ประอบกับในปัจจุบันและในอนาคตยังมีนโยบายที่จะ
ขยายการดำเนินงานด้านการใช้สื่อวิทยุในการเผยแพร่งานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ
ออกไปอีกในลักษณะงานต่อเนื่องอันสัมพันธ์กับแผนการขยายโครงการของการไฟฟ้า
ฝ่ายผลิตฯ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานต้นสังกัด โดย
เฉพาะในส่วนของวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึงแผนการใช้สื่อวิทยุเพื่อการป้องกันและแก้ไข
ความขัดแย้งสำหรับโครงการขยายแหล่งผลิตไฟฟ้าพลังน้ำอื่น ๆ ในอนาคตของการ -
ไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยต่อไป

นอกจากนี้ แนวทางของการศึกษาในหัวข้อนี้ยังจะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานอื่น ๆ ที่อาจนำผลการศึกษาที่ได้ไปประยุกต์ใช้เพื่อการแก้ไขความชั้คแย้งได้เช่นกัน อีกทั้งการศึกษาในเรื่องการแก้ไขความชั้คแย้ง เป็นเรื่องที่ยังไม่มีผู้ทำการศึกษาไว้มากนักในประเทศไทย การวิจัยนี้จึงเท่ากับเป็นการสนับสนุนทฤษฎีและแนวความคิดเรื่องการแก้ไขความชั้คแย้งอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงลักษณะและวิธีการที่สื่อวิทยุถูกใช้ในการแก้ไขความชั้คแย้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งผลิตไฟฟ้าพลังน้ำของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ในจังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อทราบถึงความสัมพันธ์ของการใช้สื่อวิทยุในการแก้ไขความชั้คแย้งกับตัวแปรที่เกี่ยวข้องคือ หนังสือพิมพ์, ชาวแจกล้อมวลชน, จกทมาชชีแฉงล้อมวลชน, เอกสารเผยแพร่, สื่อบุคคล, ผู้ได้รับผลกระทบจากความเสียหาย, ฝ่ายคัดค้านรัฐบาล
3. เพื่อทำการทดสอบแบบตัวอย่างการใช้สื่อเพื่อการแก้ไขความชั้คแย้ง
4. เพื่อให้ได้มาซึ่งแผนการใช้สื่อวิทยุในการแก้ไขความชั้คแย้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ อันเป็นแผนระยะ 5 ปี ซึ่งครอบคลุมโครงการขยายแหล่งผลิตไฟฟ้าพลังน้ำของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ หลายโครงการ

ปัญหาวิจัย

1. สื่อวิทยุกระจายเสียงถูกใช้ในการแก้ไขความชั้คแย้งด้วยลักษณะและวิธีการอย่างไร
2. การใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงมีความสัมพันธ์กับผลในการแก้ไขความชั้คแย้งหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด

3. การใช้สื่อวิทยุมีความสัมพันธ์กับการใช้สื่อบุคคล, สื่อสิ่งพิมพ์, หนังสือพิมพ์, ชาวแจกล้อมวงชน, จดหมายชี้แจงล้อมวงชน, เอกสารเผยแพร่, ผู้ได้รับผลกระทบจากความเสียหาย, ฝ่ายคัดค้าน, รัฐบาลหรือไม่มากนักเพียงใด

4. หนังสือพิมพ์, ชาวแจกล้อมวงชน, จดหมายชี้แจงล้อมวงชน, เอกสารเผยแพร่, สื่อบุคคล, ผู้ได้รับผลกระทบจากความเสียหาย, ฝ่ายคัดค้าน, รัฐบาล มีความสัมพันธ์กับการแก้ไขความขัดแย้งหรือไม่มากนักเพียงใด

5. โครงสร้างของแบบจำลองที่ได้จากการวิจัยทดลองจะมีส่วนที่เปลี่ยนแปลงหรือไม่หลังจากการวิจัยครั้งนี้

6. แผนการใช้สื่อวิทยุเพื่อการแก้ไขความขัดแย้งต่อกรณีการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ จะเป็นอย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

1. การใช้สื่อวิทยุมีความสัมพันธ์กับผลในการแก้ไขความขัดแย้ง
2. การใช้สื่อวิทยุมีความสัมพันธ์กับการใช้สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ ชาวแจกล้อมวงชน จดหมายชี้แจงล้อมวงชน เอกสารเผยแพร่ ผู้ได้รับผลกระทบจากความเสียหาย ฝ่ายคัดค้าน และรัฐบาล
3. มีความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สื่อบุคคล ชาวแจกล้อมวงชน เอกสารเผยแพร่ หนังสือจดหมายชี้แจงล้อมวงชน ผู้ได้รับผลกระทบจากความเสียหาย ฝ่ายคัดค้าน รัฐบาล กับการแก้ไขความขัดแย้ง
4. สื่อบุคคล ชาวแจกล้อมวงชน เอกสารเผยแพร่ หนังสือพิมพ์ จดหมายชี้แจงล้อมวงชน ผู้ได้รับผลกระทบ ฝ่ายคัดค้าน รัฐบาลต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ต้องมีความขัดแย้งเกิดขึ้นก่อน จึงจะมีการแก้ไขความขัดแย้งเกิดขึ้น

2. วิทยุกระจายเสียง เป็นสื่อที่แพร่หลายใช้กันโดยทั่วไปในหมู่มวลชนส่วนใหญ่ ซึ่งวิทยุกระจายเสียงถือเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้มาก และรวดเร็วที่สุด

3. วิทยุกระจายเสียงสามารถนำเสนอข่าวสารได้บ่อยครั้งและรวดเร็วกว่าสื่อประเภทอื่นในเวลาเท่า ๆ กัน ดังนั้นผู้รับฟังวิทยุกระจายเสียงจึงสามารถทราบข่าวสารที่มีความคืบหน้าไครวดเร็วกว่าสื่ออื่นด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะกรณีการแก้ไขความขัดแย้งในเรื่องการพัฒนาแหล่งผลิตไฟฟ้าพลังน้ำของจังหวัดกาญจนบุรีของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เท่านั้น

2. การวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะช่วงระยะเวลาปี 2523-เดือนพฤษภาคม 2526

ช่วงระยะเวลาปี 2523 เป็นต้นมาเป็นระยะเวลาที่เขื่อนศรีนครินทร์ได้ก่อสร้างเสร็จแล้ว และเกิดภาวะฝนแล้งก่อนหน้าปี 2523 ราว 2 - 3 ปี ติด ๆ กันมาทำให้เกิดภาวะที่เป็นผลกระทบต่อชาวจังหวัดสมุทรสงคราม อันเป็นจุดเริ่มต้นของความขัดแย้ง ต่อมาในปี 2524 การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ได้ดำเนินการก่อสร้างเขื่อนขึ้นมาอีก 2 เขื่อน คือ เขื่อนท่าทุ่งนา และเขื่อนเขาแหลมซึ่งเป็นโครงการที่สัมพันธ์กันกับแผนพัฒนาลุ่มน้ำแม่กลอง จนกระทั่งในปี 2525 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการนำโครงการเขื่อนน้ำโจนเสนอต่อสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และรัฐบาลพิจารณาอีก ความขัดแย้งก็เกิดขึ้นเนื่องมากรณีนี้อีกครั้ง โดยผู้คัดค้านมุ่งประเด็นว่าจะเกิดความเสียหายจากเขื่อนเช่นกรณีที่ได้เกิดมาแล้วเมื่อปี 2523 แต่ความขัดแย้งครั้งหลังนี้มีความรุนแรงมาก มีการระดมข้อเสียต่าง ๆ ในการสร้างและแก้ไขความขัดแย้งสูงมาก ดังนั้น ระยะเวลาดังกล่าวจึงเป็นระยะที่มีความเหมาะสมที่จะทำการศึกษา

นियามศัพท์

1. วิทยุกระจายเสียง หมายถึงการส่งคลื่นวิทยุในย่านความถี่วิทยุ 535 - 1605 กิโลเฮิรตซ์ (A.M.) และย่านความถี่ 87 - 109 เมกกะเฮิรตซ์ (F.M.) อันมีความประสงค์ให้เข้าถึงมวลชนโดยตรง¹

2. รายการไฟฟ้าปริทรรศน์ หมายถึงรายการวิทยุซึ่งผลิตรายการและความคุ้มครองนโยบายรายการโดยกองประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โดยได้รับความร่วมมือจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยในภูมิภาคต่าง ๆ และสถานีวิทยุในเครือข่ายทหาร ซึ่งมีจำนวน 34 สถานี (ระยะที่ทำการศึกษา) ประกอบด้วยภาคเหนือ 8 สถานี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 10 สถานี ภาคกลาง 4 สถานี ภาคใต้ 12 สถานี กระจายเสียงเป็นประจำทุกสัปดาห์จำนวน 31 สถานี และกระจายเสียงเดือนละครั้ง 3 สถานี ออกอากาศเป็นภาษาไทยภาคกลาง ยกเว้นบทความที่เสนอทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดยะลาซึ่งออกอากาศทั้งภาษาไทยและภาษายาวีด้วย

3. รายการข่าว และสารคดีของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ หมายถึงรายการข่าวประจำวันซึ่งถ่ายทอดไปยังสถานีวิทยุทุกสถานีทั่วประเทศวันละสามเวลา คือ 07.00 - 08.00 น. 12.30 - 13.00 น. และ 19.00 - 19.30 น. ตามระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2518 ในหมวดที่ 6 เรื่องการดำเนินรายการ ข้อ 32 ส่วนรายการสารคดี หมายถึงรายการสารคดีของกรมประชาสัมพันธ์ซึ่งได้มีการเสนอทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานครตามความเหมาะสม

---

¹ กรมประชาสัมพันธ์, กองงานคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์, กฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กรุงเทพมหานคร : บริษัทการพิมพ์, 2524) หน้า 41.

4. แหล่งผลิตไฟฟ้าพลังน้ำในจังหวัดกาญจนบุรีของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ หมายถึงโรงไฟฟ้าพลังน้ำ หรือเขื่อนอเนกประสงค์ รวมถึงโครงการที่กำลังก่อสร้าง และโครงการในอนาคตซึ่งเป็นไปตามแผนพัฒนาลุ่มน้ำแควใหญ่และแควน้อย จังหวัดกาญจนบุรี คำเนินการโดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ประกอบด้วยการเชื่อม ศรีนครินทร์ เชื้อนท่าทุ่งนา โครงการก่อสร้างเขื่อนเขาแหลม และโครงการ เชื้อน น้ำโจน เท่านั้น

5. สื่อหนังสือพิมพ์ หมายถึงหนังสือพิมพ์รายวัน รายสัปดาห์ที่ตีพิมพ์ใน กรุงเทพมหานครทุกฉบับ และวางจำหน่ายทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด

6. สื่อบุคคล หมายถึงการแลกเปลี่ยนข่าวสารแบบตัวต่อตัวระหว่างบุคคล 2 คน หรือมากกว่า 2 คนขึ้นไป ในที่นี้หมายรวมถึงการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ในการไปชี้แจงข้อเท็จจริง, การที่กลุ่มผู้คัดค้านไปชี้แจงแสดงความคิดเห็นกับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ, การประชุมชี้แจง อภิปราย สัมมนา ตามที่ต่าง ๆ

7. โครงการก่อสร้าง ..... หมายถึงโครงการก่อสร้างแหล่งผลิตไฟฟ้าซึ่งได้รับอนุมัติจากรัฐบาลให้ดำเนินการแล้ว และกำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการ

8. โครงการ ..... หมายถึงโครงการสร้างแหล่งผลิตไฟฟ้าในอนาคตตามแผนงานขยายแหล่งผลิตไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ซึ่งยังไม่ได้รับอนุมัติจากรัฐบาล

9. พฤติกรรมของผู้ได้รับผลกระทบจากความเสียหาย หมายถึง พฤติกรรมของประชาชนผู้มีส่วนได้รับผลเสียหาย อันอยู่ในเขตของการพัฒนาลุ่มน้ำแควใหญ่ แควน้อย และแมกลอง ซึ่งในที่นี้หมายถึง เฉพาะในจังหวัดสมุทรสงคราม และกาญจนบุรี

10. พฤติกรรมของฝ่ายคัดค้าน หมายถึงพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักวิชาการ สื่อมวลชน และนักศึกษา ที่เป็นทั้งแกนนำและแนวร่วมในการแสดงทัศนคติคัดค้านการดำเนินงานโครงการพัฒนาแหล่งผลิตไฟฟ้าพลังน้ำของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ

11. การดำเนินงานของรัฐบาล หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นของรัฐบาล เช่น การออกระเบียบ กฎเกณฑ์ คำสั่ง แลงการณ์ ฯลฯ เพื่อจูงใจหมายที่จะยุติความขัดแย้ง เป็นต้น

12. การโฆษณาแจกสื่อมวลชน หมายถึง การผลิตข่าวสารเพื่อชี้แจงและให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อเผยแพร่ไปสู่สื่อมวลชนในรูปข่าวแจก

13. การใช้จดหมายชี้แจงสื่อมวลชน หมายถึง การให้ข้อมูลเพื่อชี้แจงโดยตรงเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งแก่สื่อมวลชนในรูปจดหมายชี้แจง

14. การใช้เอกสารเผยแพร่ หมายถึง การผลิตเอกสารสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับข้อเท็จจริง และรายละเอียดของการดำเนินงานโครงการพัฒนาแหล่งผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ ในรูปหนังสือแผ่นพับ หนังสือข่าว เอกสารอภิสำเนา เป็นต้น

15. การใช้สื่อบุคคล หมายถึง การใช้เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ทั้งในส่วนกลาง และในส่วนภูมิภาคดำเนินการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายงานเพื่อชี้แจงข้อเท็จจริง และรับทราบปัญหาต่าง ๆ ของกลุ่มเป้าหมาย

16. ผลของการแก้ไขความขัดแย้ง หมายถึง กระบวนการเพื่อที่จะยุติความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม โดยมีจุดยุติของความขัดแย้ง คือ หากมีการยอมรับของทั้งสองฝ่ายอันเกิดจากการประนีประนอมต่อกัน หรือจากการใช้อำนาจเด็ดขาดบังคับ หรือการชี้ขาดโดยบุคคลที่สาม และความเข้าใจในข้อมูลที่ถูกต้องของทั้งสองฝ่าย

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ผลจากการวิจัยจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุงและการวางแผนการใช้สื่อวิทยุในการแก้ไขความชุกแรงแ้งในงานพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ต่อไป
2. ผลจากการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานอื่นที่จะใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงในการแก้ไข ความชุกแรงแ้งที่มีลักษณะกรณีคล้ายคลึงกัน
3. การวิจัยนี้เท่ากับเป็นการสนับสนุนและทดสอบทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ไขความชุกแรงแ้งซึ่งเป็นเรื่องที่มีผู้ศึกษาไว้น้อยมาก
4. ผลจากการศึกษาวิจัยยังจะเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่จะศึกษาวิจัยในเรื่องที่คล้ายคลึงกันได้ หรือมีความเกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ในบางส่วนต่อไป

ในบทนี้ได้กล่าวถึงความเป็นมา และความสำคัญของการศึกษาในหัวข้อวิทยานิพนธ์นี้ ซึ่งการศึกษาดังกล่าวจะทำให้ได้ทราบและเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของการใช้สื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงในการแก้ไขความชุกแรงแ้งอันเกิดจากการพัฒนาแหล่งผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ ในจังหวัดกาญจนบุรี ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่องานประชาสัมพันธ์ ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และสำหรับผู้ที่กำลังศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย